

Književna poročila.

Das Verfahren vor den Civilgerichten des türkischen Reiches. Von Dr. C. Ranzi, k. u. k. Viceconsul, Wien 1900. Manz. str. IV+220.

O tej knjigi se izjavlja zagrebški »Mjesečnik v 1. let. broji nastopno:

Ova je knjiga od važnosti ne samo za teoretičara i zapadnoeuropskoga zakonotvorca, nego i za onoga pravnika u praksi, koji ima posla sa strankami u turskoj državi. Osobito može ona služiti u Bosni kao posrednik izmedju zapadnoeuropskoga sistema i sistema otomanskoga u bosanskom pravosuđu, koje još uvijek za tim ide, da oba sistema zadrži i prema narodnim potrebam udesi.

Za to i valja na tu knjigu veću pažnju obratiti tim više, što otomansko pravo nije u zapadnoeuropskoj, naročito u njemačkoj pravnoj znatnosti toliko sistematski obradjeno, kao što to današnji odnošaji obzirom na okupaciju Bosne i na zakonarstvo na Balkanu u obće zahtjevaju. Osim poznatoga staroga diela Nik. Tornauw: *Das moslemische Recht* (1855.) i manjih radnja prof. Jos. Kohlera (u. *Ztschr. für vergleichende Rechtswissenschaft*) iz Berlina, izvjestio je E. R. Salem, odvjetnik u turskom carstvu, o parbenom postupku, stečajnom pravu, postupku kod nasljedstva, i o konzularnoj sudbenosti (sr. Leske-Löwenfeld: *Rechtsverfolgung im internationalen Verkehr*, svezak II. str. 349—451. i nadopunjenja str. 938. slied., 1062. slied.). Eichlerov »Justizwesen in Bosnien und Hercegovina« (1889.) je pravno-povjestna radnja o bosanskom pravu, ali daje takodjer pregled otomanskoga prava, dočim poznato djelo dra. Stjepana Posilovića: *Das Immobilienrecht in Bosnien und der Hercegovina* (Zagreb, 1894.) predstavlja razvitak imobiliarnoga prava na otomanskom sistemu.

U radnji Ranzia nalazimo pored stvari čisto procesualnih takodjer izvedenja, koja zasjecaju u propise prava materialnoga te ih svakako bolje razjašnjuju. Ali i sami procesualni propisi u toliko su zanimljivi, što pred očuju stvari ili manje poznate ili posve posebne. Za to neće biti proti svrsi »Mjesečnika«, ako se iz knjige Ranzia navede nekoliko podataka, što u oči padaju. I otomanski novi zakoni osiguravaju sudcu neodvisnost od političkih oblasti, koja je prije postojala. U obće provedeno je naskroz odjelenje sudova od političkih oblasti. Izim disciplinarne ili kaznene istrage ne smije ministarstvo pravosuđa niti odstraniti sudca niti premjestiti bez njegove privole na drugo mjesto (str. 4.). Da li je nova (1896.) institucija »pravosudnih nadzornika« (Justizinspektoren) ispunila želje mjerodavnih krugova (Salem, l. c. str. 1062.), ne vidi se iz radnje Ranzia.

Po novom parbenom postupniku odnosno poslovnom redu od 9. Hazirana 1295. (1878.) ustrojeni su svi sudovi kao sudovi kolegijalni u prvoj molbi 3 sudaca, u drugoj 5, u trećoj 7. Kod trgovačkih sudova prisustvuje pored državnih sudaca dvojica izabranih članova iz trgovačkoga staleža sa savjetujućim glasom (str. 5—10). Pored državnih

gradjanskih sudova postoje duhovni šerijatski sudovi sa točno opredjeljenim djelokrugom, glavno u bračnim i nasljednim stvarima muhamedanaca (str. 14.). Glede sličnih stvari drugoga vjerzakona, kao i naročito glede uprave crkvene i školske imonine nadležni su duhovni sudovi dotičnih vjerzakona (medjalisi ruhanié, str. 18.).

Pripadnici tuđih država spadaju pod sudbenost svojih konzula odnosno konzula one države, čije je državljanin tuženik; nijedna stranka pako ne smije biti kod nadležnosti konzularnih sudova otomanski podanik, niti se smije u parnici raditi o zemljištnom posjedu, jer za taj slučaj nadležni su samo otomanski sudovi.

Otomanski podanici podvrženi su sudbenosti inostranih konzula samo u slučaju otvorenja stečaja nad imovinom inostranca (str. 26/27).

U seoskim obštinama vrše sudstvo mirovni sudovi starih ljudi Parnice ispod 150 piastera spadaju u isključivu nadležnost kotarskih takovih sudova (nahié medjlisi), i to bez daljnog pravnog lijeka (str. 10). Kod svakoga sudbenoga stola prve molbe postoji odio bilježnički za kautelarno pravosudje, ovjerovljenje itd. Broj odvjetnika nije ograničen, ali je odvjetništvo odvisno od državne dozvole (str. 13).

Pustupak je javni i usmeni, izuzam postupak pred vrhovnim sudištem, gdje je načelo usmenosti kombinirano sa principom pismenosti (str. 35). Ipak ne vrijedi slobodno prosudjivanje dokazala, nego teorija formalnoga dokaza (str. 87). (Konec prih.)

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. januarja 1901.

— (Društvo »Pravnik«) bo imelo dne 26. t. m. ob 8. uri zvečer tu v »Narodnem domu« svojo redno glavno skupščino po nastopnem dnevnem redu: I. Nagovor društvenega načelnika. II. Poročilo tajnika o društvenem delovanji v prošlem letu. III. Poročilo blagajnika. IV. Poročilo računskih preglednikov. V. Volitev: a) načelnika, b) 10 odbornikov, c) dveh računskih preglednikov. VI. Posamezni nasvet. — K obilni udeležbi vabi uljudno — odbor.

— (Iz kronike društva »Pravnika«.) Odbor je imel dne 12. t. m. sejo, v kateri je določil dan in spored za letošnja glavno skupščino in se razgovarjal o stanji društva in njegovega glasila.

— (Osobne vesti.) Premeščeni so: deželnosodni svetnik P. Juvančič, predstojnik okr. sodišča v Kranju, na Krško in okr. sodnik I. Pogačnik na Krškem v Kranj; notarji: V. Kolšek iz Loža v Šoštanj, K. Hanss iz Št. Lenarta v Slov. Bistrico, V. Toplak iz Šmarja v Št. Lenart, V. Swoboda iz Tržiča v Šmarje in Ig. Huht iz Kranjske gore v Podklošter. — Odvetniško pisarno je otvoril dr. H. Tuma v Gorici.

